

Frásögn frá luttøku á ráðstevnu og aðalfundi hjá IDF Europe 28.-29. mars 2026 í Ljubljana, Slovenia

Í dögnum 28.-29. mars luttóku Lea S. Skaalum, forkvinna, og Allan Skaalum, skrivari, á ráðstevnu og aðalfundi hjá evropeisku deildini hjá altjóða diabetesfelagsskapinum, IDF.

Tann 28. mars byrjaði dagurin við at Prof. Tadej Battelino, formaðurin í IDF Europe, Prof. João Filipe Raposi, komandi formaðurin í IDF Europe, Robert Gratton, formaður í diabetesfelagnum í Slovenia, og Teja Horvat, ungdómsumboð, bjóðaðu luttakarunum vælkomnum.

Tadej Battelino greiddi m.a. frá, at kanningar vísa, at demens – og ikki hjartasjúkur – er tann vanligasta deyðsorsøkin fyri tey við diabetes, og at væl regulerað blóðsukur eru við til at fyrbygja demens.

Robert Gratton greiddi frá um slovenska diabetesfelagið. At felagið, sum varð stovnað í 1956, hevði 13.000 limir, býtt á 36 deildir. Í 2024 vóru 153.700 mettt at hava diabetes í Slovenia. Sum eina betran av umstøðunum hjá teimum við diabetes, fekk hvør nú 150 test-strips um árið. Sum trý av málunum hjá diabetesfelagnum nevndi Robert Gratton: 1) At uppdaga diabetes tíðliga, 2) at fáa diabeteshagtøl til vega og 3) at kunna veita tól til kontinuerliga blóðsukurmátning (CGM).

Síðani vóru fleiri, sum høvdu fyrilestrar um viðkomandi mál. Prof. Donna Fitzsimons, professari í sjúkrarøkt á Queen's University Belfast og limur í European Study of Cardiology, greiddi frá um Cardio Vascular-ætlanina hjá EU, har tað verða settar stórar upphæddir av til gransking. Hon vísti á, hvussu týðandi tað er, at diabetes- og hjartafelagsskapir samstarva um at finna tey, sum hava hesar diagnosur, so tíðliga, sum til ber, og fremja átøk - bæði fyri at uppdaga og at hjálpa teim, sum hava hjartasjúkur og diabetes. At ein góð ætlan á hjartaøkinum eisini gagnar á diabetesøkinum. Hetta var eisini nakað, sum Sabine Dupont, leiðari fyri Policy & Strategy hjá IDF Europe, kom inn á í sínum innleggi, har hon vísti á, at nógv orka verður lögð í samstarv og gransking innan ikki-smittandi sjúkur (Non-Communicable Diseases, ella NCD) í EU.

Dr. Elena Tsoy, frá Evropeisku Miðstøðini hjá WHO fyri primerar heilsutænastur, vísti á, at hjarta- og æðrasjúkur (CVD) eru nr. 1 drepari í okkara parti av heiminum. Hon greiddi frá, at nógv orka verður lögð í at fáa dátur til vega, at greina og finna fólk í vandabólki – men síðan hendur ov lítið. Viðgerðin og vegleiðingin aftaná staðfesting er mangulfull. Fyribygging, uppdaging og viðgerð mugu fylgjast. Her hevur tað týðning at fáa fólk við praktiskum royndum at luttaka – fólk, ið liva við NCD - og fáa kannað nærri, hvørja sálarliga og sosiala ávirkan, ið NCD hevur á fólk. Um heildarætlanir skulu gerast (eins og okkara Diabetes-ætlan), er skilagott at lata fólk við royndum við diagnosuni luttaka í arbeiðsbólkum, ið orða ætlanina, á sama støði, sum fakfólk.

Prof. Tadej Battelino greiddi frá, at gransking vísur, at CGM hjálpir bæði teim, sum hava pre-diabetes og Typu 2-diabetes. Tey fáa betur regulering av blóðsukrinum, vektin verður betur og at kognitivu førleikarnir gerast betri við betri blóðsukur regulering.

Sabine Dupont vísti á, at tað eru trupulleikar við CGM-sensorum. Tað eru ikki greiðir standardar í EU, og fleiri sensorar hava víst seg ikki at máta nóg rætt. At tað manglar ein yvirskipað ætlan fyri, hvussu og hvar, ið boðast skal frá, um tólini ikki virka, og hvat skal gerast fyri at rætta upp uppá tað.

IDF samstarvar við fleiri stór feløg, ið veita heilivág og tól til diabetesviðgerð. M.a. Novo Nordisk, Lilly, Sanofi, MedTech Europe, Medtronic, Insulet, Dexcom, Roche og Abbott. Maruzio Guidi, varaforstjóri fyri cardiometaboliska heilsu hjá Lilly, umrøddi, at tað átti at blivið gjørt meira við at viðgera og hjálpa fólki við diabetes. Í myndaligari talu segði hann, at vit góðtaka, at tað av diabetes dagliga doyggja tað, sum svarar til 3 jumbo jets av ferðafólki – aleina orsaka av væntandi viðlíkahaldi. Um talan var um flogfør, so hevði hetta ikki verið góðtikið.

Davor Skeledzija, frá Kroatiska diabetesfelagnum, tosaði um samstarv, sum diabetesfelagsskapir eiga at hava við ymiskar áhugabólkar. At kunna miðlarnar væl og geva teimum tað, sum spurt verður eftir. Um at hava gott samstarv við ídnaðin og heilivágsframleiðarar. Um samstarv við læknar og tryggingarfeløg og at fáa undirtøku frá vanligu fólkinum.

Pallborðs orðaskifti var eisini, har umboð frá European Kidney Patients Federation (EKPF), EU Global Heart Hub (GHH), frá European Liver Patients Alliance (ELPA) og European Coalition of People Living with Obesity (ECPO) luttóku og umrøddu spurningar av felags áhuga millum hesar felagsskapir, sum umboða sjúklingar innan hjarta-, nýra-, livra- og evnaskiftissjúkur. Tað eru nógv samanfall millum avbjóðingarnar innanfyri ymisku økini, og kunnu tey draga nytta úr førleikum og royndum hjá hvørjum øðrum. Í ávísum førum kunnu felagsskapirnir eisini standa saman fyri at fremja áhugamálini móttvegis politikarum, ídnaðinum og øðrum.

Tann 29. mars byrjaði við at tey, sum høvdu hug og vóru før fyri tí, í eini park nærhendis kundu fáa venjing í útvið ein tíma sambært venjingarætlanini “Football is Medicine”, sum May-Britt Skoradal, PhD, Msc, RN frá Deildini fyri Heilsu- og sjúkrarøktarvísindi á Fróðskaparsetrinum, og Camilla Prisak Pedersen frá Sport and health sciences granskingareindini á Syddansk Universitet, stóðu fyri.

Síðani var formligi aðalfundurin hjá IDF Europe:

- Prof. Tadej Battelino hevði frásøgn um virksemið hjá IDF Europe í 2025, har eisini Elisabeth Dupont, Regional Manager fyri IDF Europe, og Sabine Dupont greiddu frá ætlanum fyri 2026.
- Juha Tall (sum er formaður í finska diabetesfelagnum), kassameistari og nevndarlimur í IDF Europe, legði fram ársroknaskap og grannskoðarafrágreiðing fyri 2025 og fíggarætlanir fyri 2026 og 2027.

Frásøgnin, roknskapur og fíggarætlanir blivu góðkendar av aðalfundinum.

Dagurin endaði við nøkrum framløgum.

- Fyrst greiddi May-Britt Skoradal frá um granskingina og útbreiðsluna av konseptinum “Football is Medicine” og um samstarvið við IDF-Europe.
- Síðani hevði Prof. Riccardo Condidò innlegg um skreening fyri Typu 1 diabetes og um lógarverkið í Italia viðv. fyrirbygging av yvirvekt.

- Kirill Goncharuk frá Ukrainska diabetesfelagnum greiddi frá um teirra virkisættan, har diabetes-skúli verður hildin fyrri politikarum og øðrum, ið taka avgerðir. Fólk í aldrinum 40+ verða skreenaði fyrri diabetes. Nýggj tøkni verður raðfest til ávísar bólkar, t.d. børn við Typu 1-diabetes, krígveteranar, kvinnur, sum eru við barn o.o.
- Greitt varð frá, at í Kyrgyzstan mangla tey endokrinologar, og tí útbúgva tey kommunulæknar og sjúkrarøktarfrøðingar til at taka sær av diabetes. At tey royna at fáa fígging til CGM til 1000 børn. At tey hava brúk fyrri betri atgongd til nýggja tøkni. Og at arbeiðsleys í teirra skipan ikki hava atgongd til trygging, ið dekkja diabetes útgerð.
- Í Italia raðfesta tey: Skráseting og hagtøl, at talgilda heilsutænastuna, at brúka AI í nýggjum átøkum og viðgerðum, stuðla neyðstøddum (m.a. í Gaza), og gransking í GLP1 og Typu 2-diabetes.
- Í Slovenia skipa tey fyrri blandaðari flogbóltskapping fyrri ung við diabetes, har luttøka eisini eru úr øðrum londum.
- Í Bulgaria verður skipað fyrri innandura fótbóltskapping (futsal) við luttøku úr øðrum londum.
- Í Albania fara tey at miða eftir, at børn undir 18 ára aldur kunnu fáa CGM.
- Eisini varð greitt frá úr Moldova, Uzbekistan, Kazakhstan, Spania, Finlandi, Stóra Bretlandi, Luxemburg, Grikkalandi, Norður Makedonia, Finlandi, Cypren og Polen.

Allan Skaalum, skrivari, og Lea S. Skaalum, forkvinna í Diabetesfelagnum

Lea S. Skaalum, forkvinna í Diabetesfélagnum, og Dr. Elena Tsoy, frá Evropeisku Miðstöðini hjá WHO fyri primerar heilsutænastur.

Frá framløguni hjá May-Britt Skoradal um Football is Medicine.

(fv) May-Britt Skoradal, Camilla Prisak Pedersen, Lea S. Skaalum og Allan Skaalum

(fv) Lea S. Skaalum, forkvinna í Diabetesfelagnum, Prof. Tadej Battelino, formaður IDF Europe, eitt starvsfólk í finska diabetesfelagnum (Diabetesliitto), Juha Viertola, stjóri í finska diabetesfelagnum og Juha Tall, formaður í finska diabetesfelagnum.

Mynd frá “Football is Medicine” morgun venjingini